



Kajeroj el la Sudo

ISSN 1886-1997

La 34^a jaro



Bulteno de la Hispana Asocio de Laboristoj Esperantistaj

<http://www.gazetoteko.com/kajeroj/k121/k121.html>

Lí bereco aŭ morto! (Fidel Castro, 1959)



Kuba Ribelucio

N^o 121^a

oktobro 2021

Kajeroj**el la Sudo**

Bulteno de la Hispana Asocio de
Laboristoj Esperantistaj (HALE).

Calle Jabonerías, 6.3° D
30010 Murcia
Hispanio

ISSN 1886-1938 (printita)

Prezidas: **Johano A. Cabezos.**

Redaktas: **Jesuo de las Heras.**

Korektas: **Jozefo Pina.**

Retskribu al: kajeroj@gmail.com

Enhavo

Redaktore: Kuba Ribelucio.....3

Politiko:

Tiom kostas stulteco de registaro.....4

Paradizoj kaj paradizo.....7

Kulturo:

Nigra legendo, kulturo nigra.....9

Literaturo:

Sanigaj murdoj: Spektaklo.....12

Pri la devo de c. malobeo (fino).....20

**Pri la enhavo de la
artikoloj respondecas ties
aŭtoroj, ne la redakcio.**

Ni ne korespondos pri nepetitaj
artikoloj, kvankam ni klopodos
publikigi ĉiun artikolon, kiun ni
trovos interesa kaj kies enhavo
mistraktas nenium personon.

Kovrilo: Je 1959 kubanoj ribelis petante liberecon. Sesdek jarojn poste ankoraŭ ili ribelas petante liberecon. Kubo ne ĝuis bonan ŝancon de kiam ĝi ĉesis esti hispana provinco.

Pagmaniero: aliĝu al HALE kontraŭ €10 jare por ricevi la surpaperan version de nia magazino.

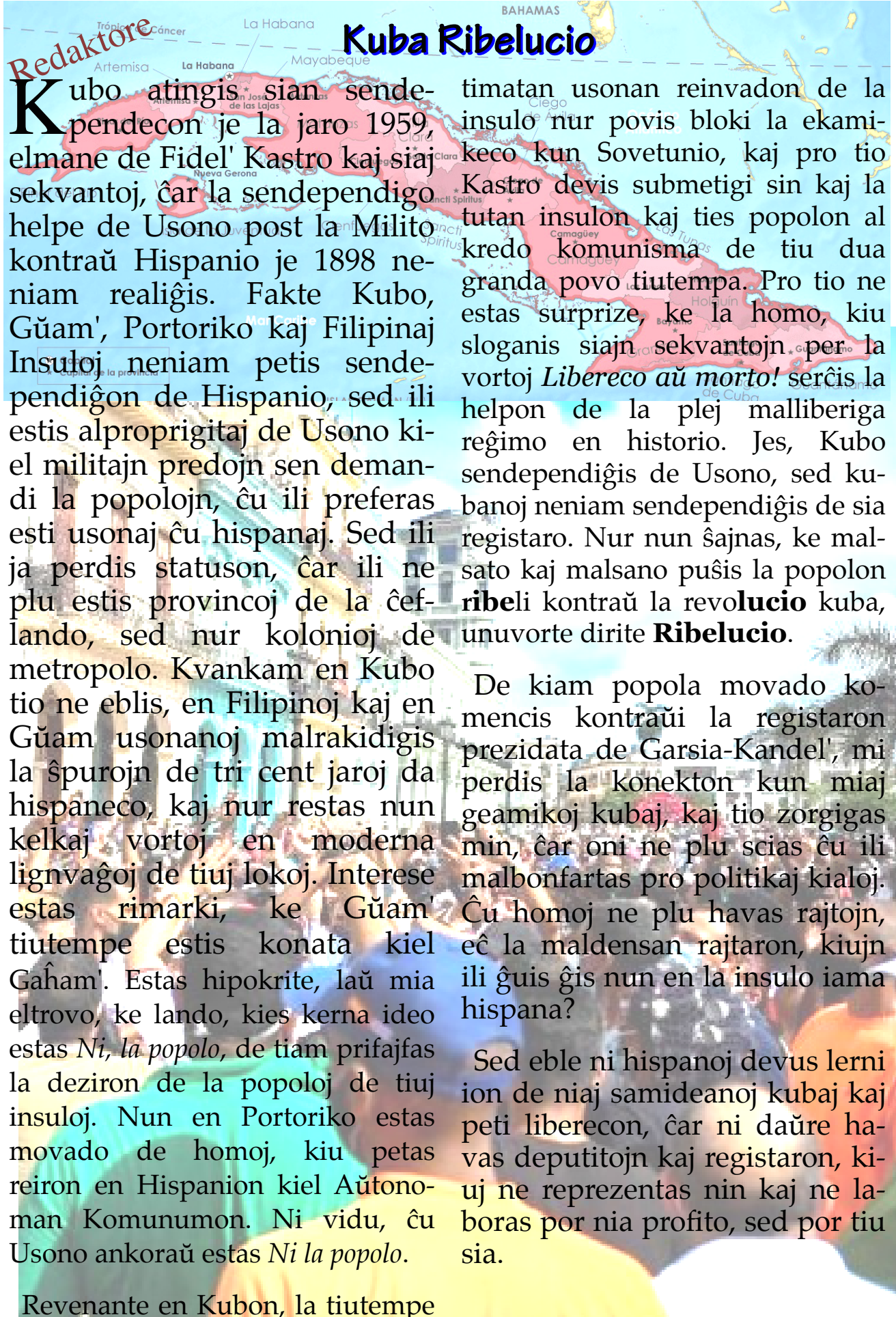
Nesubskribitajn artikolojn verkis la redaktoro.

**Se vi deziras kontibui per aliĝo,
kontaktu la redaktoron:
kajeroj@gmail.com**

**Oni povas reprodukti la enhavon, kondicè,
ke oni citu la originon.**

Tute kreita kaj traktita per senpagaj linuksaj rimedoj:
Scribus, Bluefish, BlueGriffon, Gimp, gFTP kaj yafc.





Redaktore

Kubo atingis sian sendependecon je la jaro 1959, elmane de Fidel' Kastro kaj siaj sekvantoj, ĉar la sendependigo helpe de Usono post la Milito kontraŭ Hispanio je 1898 neniam realiĝis. Fakte Kubo, Gŭam', Portoriko kaj Filipinaj Insuloj neniam petis sendependiĝon de Hispanio, sed ili estis alproprigitaj de Usono kiel militajn predojn sen demandi la popolojn, ĉu ili preferas esti usonaj ĉu hispanaj. Sed ili ja perdis statuson, ĉar ili ne plu estis provincoj de la ĉeflando, sed nur kolonioj de metropolo. Kvankam en Kubo tio ne eblis, en Filipinoj kaj en Gŭam' usonanoj malrakidigis la ŝpurojn de tri cent jaroj da hispaneco, kaj nur restas nun kelkaj vortoj en moderna lignvaĝoj de tiuj lokoj. Interese estas rimarki, ke Gŭam' tiutempe estis konata kiel Gaĥam'. Estas hipokrite, laŭ mia eltrovo, ke lando, kies kerna ideo estas *Ni, la popolo*, de tiam prifajfas la deziron de la popoloj de tiuj insuloj. Nun en Portoriko estas movado de homoj, kiu petas reiron en Hispanion kiel Aŭtonoman Komunumon. Ni vidu, ĉu Usono ankoraŭ estas *Ni la popolo*.

Revenante en Kubon, la tiutempe

timatan usonan reinvadon de la insulo nur povis bloki la ekami-keco kun Sovetunio, kaj pro tio Kastro devis submetigi sin kaj la tutan insulon kaj ties popolon al kredo komunisma de tiu dua granda povo tiutempa. Pro tio ne estas surprize, ke la homo, kiu sloganis siajn sekvantojn per la vortoj *Libereco aŭ morto!* serĉis la helpon de la plej malliberiga reĝimo en historio. Jes, Kubo sendependiĝis de Usono, sed kubanoj neniam sendependiĝis de sia registaro. Nur nun ŝajnas, ke malsato kaj malsano puŝis la popolon **ribeli** kontraŭ la **revolucio** kuba, unuvorte dirite **Ribelucio**.

De kiam popola movado komencis kontraŭi la registaron prezidata de Garsia-Kandel', mi perdis la konekton kun miaj geamikoj kubaj, kaj tio zorgigas min, ĉar oni ne plu scias ĉu ili malbonfartas pro politikaj kialoj. Ĉu homoj ne plu havas rajtojn, eĉ la maldensan rajtaron, kiujn ili ĝuis ĝis nun en la insulo iama hispana?

Sed eble ni hispanoj devus lerni ion de niaj samideanoj kubaj kaj peti liberecon, ĉar ni daŭre havas deputitojn kaj registaron, kiuj ne reprezentas nin kaj ne laboras por nia profito, sed por tiu sia.

Tiom kostas stulteco de registaro

Plej eble leganto surpriziĝas legi tiun titolon. Sed oni povas miri pri la stultaĵoj, kiujn diversaj registaroj de Hispanio jam faris laŭ nia historio.

Mi memoras, ankoraŭ studante mi ĉe universitato, ke profesorino pri Historio de Usono rakontis al ni, ke laŭ la historio de tiu lando, *ĉiam venis providenca politikisto, kiu bone faris por la bonfarto de ties civitanoj*. Senrigarde al tiu usonemo de mia profesorino, mi rigardas la historion de Hispanio, kaj konkludas, ke



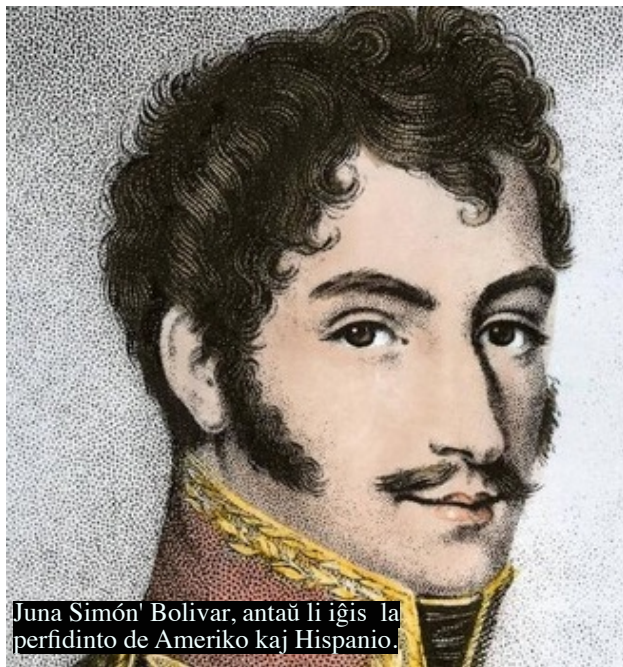
tiu ne estis la kazo de nia lando de post Isabel' *la Katolikulino*. Nun malsanuloj pri estantismo



eble konsideras ŝin rasisma kaj kulpa pri multe da pekaj de tiu perversa religio nova, Politika Korekteco, sed precize ĉar ŝi uzis religion katolikan por unuecigi la tutan landon, ŝi faris bonan politikon por la bonfarto de siaj subuloj. Ŝi diktis leĝojn por ke oni respektu indianojn, ke oni ne perforte konvertu ilin en katolikojn, male al tio, kion ignorantoj hodiaŭaj asertas sen scii pri tio, kion ili diras, nur pro tio, ke ili estas mezvaloraj kaj deziras, ke elstaruloj de istempo estos rigardataj desupre.

Mi parolos aliloke pri la nuna registaro de Hispanio, sed ni vidos, ke la afero venas el foraj tempoj. Kiam nia lando havis imperion disde la tuta mondo, Napoleon' invadis ĝin, kaj dum tiu ĉi katastrofo la supozata alianculo, Britio, organizis la ribe-

lon de la supozataj kolonioj —fakte ili estis **provincoj** de Hispanio, organizitaj kiel vic-regnoj— kontraŭ la *patrina patrio*, kiu finis kun enpoŝigo de multe da oro amerika en Brition, kaj ankaŭ ŝuldoj, kiuj en la kazo de Peruo finis pagiĝi en la 20^a jarcento. Post la sendependiĝo de Nova Hispanio (Meksikio) Usono profitis la ŝancon por militi kontraŭ la potenco, kiu helpis ilin sendependiĝi de Britio unu jarcenton antaŭe, je 1898, konkludante per la forrabo de Kubo kaj Filipinoj, en kiuj ili propagandis daŭre kontraŭ la lando, kiu donis al tiuj landoj sian kulturon, lingvon kaj religion, provizante tricentjaran pacon, kiu finis tuj post ties *sendependiĝo*. Simon' Bolivar mem



Juna Simón' Bolivar, antaŭ li iĝis la perfidinto de Ameriko kaj Hispanio.

konfesis, kekajn jarojn poste, ke ili *atingis sendependecon koste*

al ĉio alia. Tio ne ŝajnas tre inteligenta. En Kolombio li ordonis mortigi tribojn de indianoj pastunaj, kiuj dum tri jarcentoj pace vivis sub la regado de Hispanio. Estas maldece, ke nun civitanoj de tiuj landoj, Kolombio kaj Venezuelo, akuzas Hispanion pri genocido, kiu ne okazis ĝis kiam liberiguloj Bolivar kaj San Martín aperis.

Sed ne sole en Ameriko estis stultaj registroj. En la 19 jarcento estis ŝoka invento de hispano Izaak' Peral': **submarŝipo**. Ĉu la registaro tiutempa profitis la ŝancon gajni la plej grandan povon en la mondo kaj reakiri la respekton kaj influon en la tutan mondon, kiun Hispanio iam havis? La registaro prezidata de Práxedes Sagasta malapogis la projekton, sed la interveno de la reĝino regenta María Cristina ordonis produkti prototipon, kaj ĝi ĉesis esti teoria afero, kaj je 1888 la unua submarŝipo navigis sukcese unuafoje en Kadiz'. Sed postaj ministroj Jozefo María Beranger kaj Rafael' Rodríguez Arias ne nur ne apogis la fabrikadon kaj disvolvo de la invento, sed apogis kampanjon fifamigan al la inventinto, kiu devis forlasi la mararmeon kaj klarigi antaŭ publika opinio la veron pri sia invento.

Vidate de pli ol jarcento poste, kaj konante pri kiaj hispanaj

politikistoj nunaj, oni ne povas ne pensi, ke la tiutempaj ties kolegoj ne estis tre malsamaj, kaj sekve, estas facile pensi pri

nura submarino. Tio signifas, ke kontraŭ la prezo de unu militŝipo, Hispanio povintus havi tutan floton da submarŝipoj, kaj

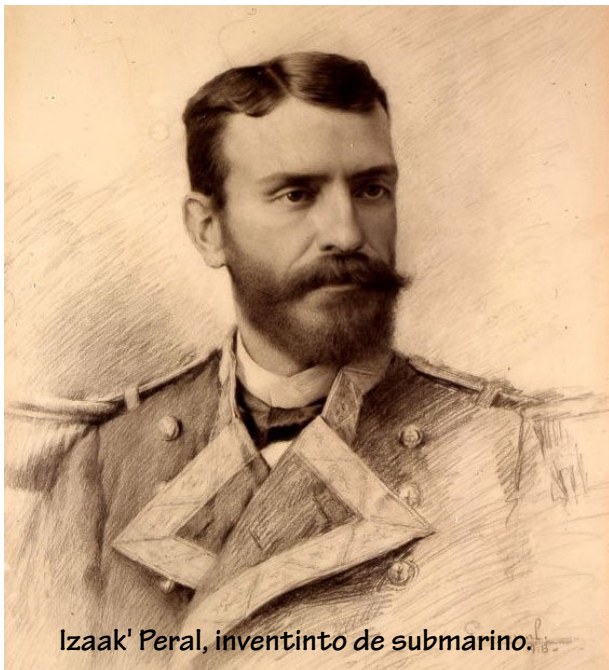
Submarŝipo Peral, la armilo kiu venkintus Usonon kaj Brition.



sekve ĝi venkintus la Militon de Kubo, tiel ne perdante la insulojn Kubon, Filipinojn, Porto-

la neniam pruvita afero, ke la britoj subaĉetis la ministrojn hispanajn por ke ili bloku la fabrikadon de submarino, ĉar se Hispanio havintus ĝin, Gibraltar' venus facile denove sub la hispana suverenecon, se ĉiu militŝipo brita sur tiu loko estus subakvigata. Oni neniam pruvis tion, sed laŭ mi ĝi estas las sola kialo por ke Hispanio renoncis la plej povan kaj tamen malmultekostan armilon en sia

rikon kaj Gŭamon, kiuj nun povus esti aŭtonomaj komunumoj de Hispanio... Aldone, la frustrigo perdi tiun militon neniam venus, kaj ankaŭ Hispanio pli ol eble ne irintus en la marokan aventuron kune kun Francio, kaj poste ankaŭ neniam okazintus la kondiĉoj, kiuj gvidis la landon en la Intercivitan Militon. Sed tion malebligis la stulteco aŭ monavideco de la tiutempa hispana registaro.



Izaak' Peral, inventinto de submarino.

Revenante en Kubon, ankaŭ mankus la kialojn por revolucio fidelkastra, kaj la venomo komunisma neniam okupiĝus Sudamerikon.

Estas ironie, kiom da gravaj sekvoj okazintus simpla determineco kaj amo al patrio, kiujn siatempe nur Izaak' Peral' havis, Pro tio Kubo estas komunisma hodiaŭ. Tio okazas nun kaj en Kubo kaj en Hispanio, ke la registaroj havas popolon kaj homojn, kiujn ili nek meritas nek konas.

tuta historio: militŝipo tipa, krozŝipo, kostis 25oble da unu-

Paradizoj kaj paradizo

Ŝajnas ĝenerala pensregulo por maldekstruloj, ke en la mondo tiu, kiu ne estas riĉa, estas malriĉa. Ĉu perfida subkonscio? Sed ĉiukaze, kiam oni



scias iom pri historio, oni trovas, ke sub la caroj homoj vivis pli bone ol sub Sovetunio. Sub la regado de la caroj, multe malpli da homoj estis mortopafataj ol sub la feliĉe formortinta Unio de Sovetoj, kiuj fakte ne ekzistis, ĉar la estro estis Totalisma Diktatoro, unue Lenin', poste Stalin', poste Hrušov', poste Breŝnjev, ĝis kiam aperis la plej honesta diktatoro (alidirite *Sekretario de la partio PKUS*), Mihajl' Gorbaĉov, kiu havis la deon likvidi tiun fian reĝimon, la plej sangavidan, kiun la homaro suferis en sia tuta historio, psikopatan reĝimon, kiu murdis kaj torturis *por la bono de la kaŭzo* kaj tial sen pento aŭ celo de la amendo ia, ĉar *viktimoj ĉiam kulpas*. Oni nur devas legi la verkon *La Gulaga Insularo* de Alexander Solzhenitsyn, Nobelpremiito pri Literatu-

ro je 1970, por ekscii, kio kuŝas malantaŭ la falsa kaj hipokrita propagando, kiun maldekstro ĉiam faris. Temas pri la plej senkoraj mizeruloj —malriĉaj— atingas potencon kaj konservas ĝin tiom longe kiom ili povas, sendepende de kiom da homoj devas esti murditaj, rabitaj aŭ iliaj vivoj ruinitaj. Tial ĉiuj, kiuj povas, foriras de tiuj ko-

munismaj paradizoj, kiuj ekzistas nur en la malsana pensmaniero de siaj propagandistoj.

La kapitalisma mondo ne estas ideala, ĝi ne promesas paradizojn sur la tero, kaj ĝi vivas koste de tiuj, kiuj ne havas monon, vere, sed ĝi ne perfortegas ilin ĝis rabado de vivo kaj trankvilo, sed ĝi ankaŭ konsideras ilin konsumantoj kaj tial lasas ilin minimumo por konsumi. En Sovetunio la minimuma prezo de aferoj estis fiksita, kaj tial multaj aferoj ne estis trovataj. La registaro devis konstrui ilin, kaj tial ni havas la aŭton Trabant, ekzemple, vera muzea peco hodiaŭ, tre multekosta kaj tre malbona maŝino, ke tuj kiam la Muro falis, ĝi devis ĉesi produktiĝi, ĉar la Ford Fiesta superis ĝin per kvalito por la sama prezo kaj sen devi vici dum jaroj. Kaj tio estas nur unu ekzemplo.

Sed la okcidenta mondo, fidela al siaj antaŭjuĝoj kaj kompleksoj, daŭre voĉdonas al maldekstraj partioj, ĉar ĝi ne lernas lecionojn. Jam en la 1930-aj jaroj en Germanio estis voĉdonita maldekstra partio, la nacisocialisma, kiu promesis al ili ĉion bonan, sed tio, kion ĝi faris anstataŭ tio estis konduki la tutan mondon al katastrofo. Tiam la maldekstruloj sisteme mensogis ĝis la punkto, ke nuntempe ne malmultaj konsideras, ke tiu partio estis dekstra. Alivorte, oni estas ĉu komunisto ĉu naziisto (sinonimo de ekstremdekstrulo!) Sed la realo estas pli obstina, kaj eĉ la malpli inteligenta leganto —se libera de la venena komunisma propagando, gloranta murdon kaj rabadon— povas kompreni, ke dekstre de ambaŭ estas multe pli alloga arko, kiu iras de la socia demokratio al dekstro plej sovaĝa, tiu, kiu valoras monon super ĉio alia.

Tamen, super tiu malbonvola arko —kiu inkluzivas la maldekstran— ni havas reprezentecon kaj disigon de povoj, tio estas, Demokratio, tiu granda forestanta el la historio de Hispanio. Liaj du pli aĝaj fratinoj, Libereco kaj Justeco, plenkreskaj en la tempo de Karlo la 1^a de Hispanio, kiam la imperiestro ĉesis la konkeron de Ameriko, nurafoje en nia historio, por peti **komitaton de spertuloj** —kiu ja ekzistis kaj havis publikajn debatojn— en kiu monaĥo nomata Hines' de Sepúlveda renversis la opiniojn de iu Bartolomé de las Casas, dominiko kaj perfidulo al sia nacio, pruvante, ke estas laŭleĝe kaj etike civilizaci kaj kristanigi la indianojn de Ameriko, kiujn per la religio de la konkerintoj oni lernigis manĝi Dion anstataŭ esti manĝitaj de Li en la ventrojn de la meksikaj pastroj kaj ties amikoj.

Domage, ke hodiaŭ Libereco kaj Justeco ferias for de Hispanio ... Kaj en tio, la socialisma funkciado de la voĉdono de la malkleraj homoj de ĉi tiu lando havis multon por fari, kio malgraŭ esti multaj, tamen estas pensoturpaj. Jes mi rajtu mi parafrazi pastron Fejhoon, kies ducentjariĝa reĝa frazo povas levi pli da malkontento aŭ malkomforto: *La malsaĝuloj, kvankam multaj, restas malsaĝaj.* Mi ne dirus tiom multe: la honesta voĉdonanto de socialismo aŭ komunismo **ne estas stulta**, sed simple **malklera**. Ĉar se oni scius historion, se oni turnus sin al historiistoj anstataŭ al politikaj propagandistoj de sia partio por ekscii pri tio, kio okazis antaŭ ol oni naskiĝis, oni scius, ke neniu murdis tiom multe aŭ same sendistinge kiel la Komunista Partio de Sovetunio. Dekstrulaj reĝimoj murdis, vere, sed ĉiam kun kriterioj, kiuj povas aŭ ne esti aprobatataj. Aliflanke, tiuj maldekstraj murdis tutajn sociajn tavolojn, ĉar ili estas genocidaj de naskiĝo. Ni konsultu historion.

Tial ni devas vekigi. Se ni volas, ke Hispanio estu respektata denove, ni ĉesu esti timemaĉaj, kaj ni ĉesu voĉdoni por la partio, kiu plej malriĉigis nian landon en sia tuta historio.



Kulturo

Nigra legendo, kulturo nigra

Mi memoras, ke iam anglo diris al mi en Skotlando, ke la *Armada Hispana* (mararmeo) provis ataki Anglujon, sed ĝi estis facile venkata, kaj tiel *hispanoj lernis ne ĝeni Anglujon denove*.

Certe mi sciis pri tiu atako, kiun oni komentis en mia historia klaso kiam mi estis knabo, kiel granda invado fare de la reĝo Filipo 2^a de Hispanio, kaj ke pro la malsukceso, li nur komentis, ke li *sendis ĝin kontraŭ homoj, ne kontraŭ atmosferaj elementoj*.

Mi komentas ambaŭ versiojn kiel ekzemplon de fuŝa historia instruado en ambaŭ landoj. Mi ne multe pli konis pri la afero, sed kiel hispano, mi devintus koni pli bone, multe pli bone. Sed tamen, de neangla vidpunto, demando venis tiam en mian kapon: se oni atakas min malsukcese, estar nur logike, ke mi kontraŭataku la atakanton, ĉu ne? Kaj ne nur malebligi la atakon, sed vundi lin plej eble kiel dure. Sekve, mi demandis al tiu fiero anglo: *Do kial Anglio ne atakis Hispanion post tiu atako? Ĉu Anglujo invadis Hispanion poste?* Mi memoras, ke li nur levis siajn ŝultrojn, dirante, ke li scias nenion pri tio.

Eble li pravis, sed li kaj mi, ambaŭ malprave ne sciis pri la afero. Preskaŭ kvindek jarojn poste mi lernis la tutan veron pri la afero: ja estis reago al tiu atako. Elizabeto 1^a de Anglio je 1589 —nur unu jaron post la katastrofo de *La Armada*— ja sendis kontraŭmararmeon (*La Contraarmada*) kun pli ol 180 ŝipoj, kiu atakis La Korunjon, Lisbonon —tiam parton de Hispanio— kaj poste Azorajn Insulojn (por malebligi ŝiptrafikon al Nova Kontinento) sensukcese, perdante pli ol 20000 homojn en tiuj tri malvenkoj. La angla mararmeo revenis en Anglion kun honto kaj sen honoro, kiel decas al entrepreno mendata al pirato, Francis Drake (Francisko Drakon'). Tiuj angloj, kiuj fiere parolas pri *La Armada* honte silentas aŭ maldiskonigas pri *La Kontraŭarmada*.



Italoj jam komencis la Nigran Legendon kontraŭ Hispanio, eble pro tio, ke ili rigardis nian landon kiel provincon de la Romia Imperio, kies herendintoj ja italoj diras, ke ili estas, kaj sekve la entrepreno amerika apratenas al ĉefurbo imperia, kaj *ne al putra provinco...* Sed Romio ne plu ekzistis, kaj fakte Italio ankoraŭ ne, kiel sendependa lando. Do la romianoj de *Hispania* prenis sian civilizacion en novan kontinenton, kies plej grandan parton —Nunan Meksikion— ili nomis preskaŭ kiel sin: **Nova Hispanio**.

Per la tiutempa nova invento, presilo, protestantoj en Anglio, Germanio kaj Nederlando diskonigis mensogojn pri la hispana konkero de Ameriko,

ĉar ili enviis la bonŝancon de hispanoj kaj portugaloj esti komisiitaj de la Papo por disvastigi kristanisman inter sovaĝaj homoj de landoj malkovreblaj, kiujn ili celis dividi kaj malamikigi. Sekve, hispanoj ĉiam konsideris indianojn personoj kun plenaj rajtoj, kio estis oficiale certigita de la Katolikaj Reĝoj Isabel' kaj Fernando per diversaj leĝoj, kaj eĉ per sia testamento, la reĝino deklaris, ke ŝia volo estas, ke indianoj estu respektataj kaj protektataj. Kaj ili tion faris plejparte de la historio de hispana Ameriko. Nur post la traktato de Utrech, je 1714, oni devigis permeson pri komerco de nigraj sklavoj en la hispanamerika lando, kio estis ĝis tiam malpermesita, konforme al la lasta volo de Reĝino Isabel *La Katolikistino*.



Kruela kaj ruza raso la anglo estis, ĉar dum ili observis protektantan leĝoj por sia industrio ĉe Anglujo, ili penis devigi liberan komercon aliloke. Tio eble estas alia kialo por la fifamigo de la hispana laborado en Ameriko. La mensogaro pri tio fare de nederlandanoj, angloj, italoj, germanoj kaj eĉ portugaloj, tamen ne ĝenis la konkeron, kaj Hernán Cortés konkeris la tutan teritorion de Mezameriko ĝis Kanado, escepte de la 13 kolonioj, kiuj la angloj jam havis sur la kontinento. Pro tio malagano Bernardo de Gálvez povis venki la anglan armeon je kelkaj bataloj, inter kiuj la plej fama estis tiu de Pensacola je 1781. Tiu fakto estis forgesita unu jarcenton poste, kiam per alia milito Usono forrabis la kvar lastajn

provincojn hispanaj pretermarajn, Kubo, Portoriko, Gŭam' kaj Filipinoj, igante ilin kolonioj... De tiam Usono ankaŭ akordigis sin kun la kalumniaj potencoj en la historio de Hispanio, kiuj ankoraŭ subtenas la Nigran Legendon.

Sed se oni pensas iomete, kaj ĉefe se oni komparas la agadon de Hispanio kaj tiujn de Anglio, Nederlando, Germanio, Belgio, Nederlando, eĉ de Portugalio, kun ciferoj kaj faktoj, oni ne povas ne pensi, ke **tiuj landoj ne bezonis Nigran Legendon**: ties historioj veraj jam provizas al ili per sufiĉe da fienco: Aŭstralio enhavis 900 000 indiĝenoj kiam la britoj ekiris tien, kaj nun estas nur 30 000 pli-malpli, same kiel en Usono, kie loĝis kelkaj milionoj antaŭ la alveno de la britoj. Dum jarcentoj jam estis tie hispanoj ĉe meza kaj okcidenta partoj de Usono, de sudo al nordo, kaj neniam estis buĉado da indianoj. Kelkaj, kiel Gerónimo apaĉa, estis kristanoj kaj parolis la hispanan. Sed unue britoj, kaj poste usonanoj forpuŝis indianojn okcidenten, kaj finfine en rezervujojn, kie tiuj ĉi malsatis kaj mortis amase. Oni emas pensi, ke Abraham' Linkoln' estis bonulo, sed junaĝe li estis kapitano de la usona armeo, kaj ankaŭ li mortigis kaj fermigis indianojn en rezervujojn. Kaj prezidento li ankaŭ ne plenumis la vorton de *homo blanka* kaj perfidis la ekzistantajn paktojn kun indianojn.

Tiujn faktojn kaj multajn aliajn oni povas legi en la verko de Marcelo Gullo Omodeo kies kovrilpaĝo estas je la komenco de ĉiu tiu artikolo, titolita *Madre Patria* (Patrino patria). Temas pri pruvoj de falseco de la asertoj de la **Legendo Nigra** kontraŭhispana de ties komenco ĝis nun. Per klara uzo de la lingvo kaj plenpleno da citaĵoj, la aŭtoro enirigas nin en la aferojn hispanajn de la istempo rilate al Konkero kaj aliaj aferoj. Mi ege rekomendas la legadon de tiu interesa libro por havi klaran ideon pri tio, kial Hispanio havis kvarjarcentaĝan imperion, dum tiu de Britio daŭris nur 50 jarojn. Oni povas argumenti, ke la racio de forto povas pli ol forto de racio, sed la longdaŭreco de la Hispana Imperio sur la mallongeco de la daŭro de la Brita Imperiismo pravas male al tio.



Sanigaj murdoj

7 Spektaklo komencas

Mi vidis Brendinon denove ĉe la proceso. La advokato de Tomas' estis vere limigita kaj fuŝa, kiu ne povis eviti, ke lia kliento estis kondamnita per cirkonstancaj kaj neniel decidaj pruvoj. Oni vidas, ke estis rapidado fini proceson, kiu profitigis neniun kaj ke ĉiuj timis, ke ĝi levus multe de bruo kiu malkovros ion maloportunan. Mi sciis, kiom da honorindaj homoj kaŝis sin inter la moknomoj de la klientoj kaj amikoj de Silvin'. Inter ili estis la juĝisto, kiu juĝis la faktojn, kaj ankaŭ tiuj, kiujn li citis. Poste, kiam la proceso estis historio, mi sendis formalan leteron al ĉiuj, kaj multaj venis al la rendevuo. Sed mi rakontos pri tio poste.

Mi renkontis multajn persone plej sensuspekteme: ĉe festo. La artikoloj de Silvin' inkluzivis noton: Festo ĉe El Antro vendrede la 23an. Restis ankoraŭ unu monato, ĉar hodiaŭ estas la 25an, do mi ellaboris planon. Inter unu afero kaj alia, mi revenis al la laboro, malgraŭ kiu mi daŭrigis per mia aliro disigi la lolon de la trifiko. Mia unua paŝo estis aĉeti maskon kaj alkitimiĝi al ĝi. Ĝi estis el ledo kaj kovris ĉion krom miaj okuloj.

La loko estis vasta kaj havis serion de budoj, kien homoj iris kun siaj amikoj kaj havaĵoj, kiel mi malkovris parolante kun iuj el ili. Mi vidis, ke mi ne estis la sola portante maskon, kio ĝenis mian esplordon. Tiom da homoj devis kaŝi sin? Kaj tamen tion mi faris ...

«Saluton, sinjoro», diris al mi vage konata voĉo.

Mi turnis min kaj vidis tiun brunharan knabinon, de kiu mi fuĝis antaŭ iom da tempo, en alia

loko simila al ĉi tiu.



«Saluton. Ĉu mi konas vin?»

«Jes. Ĉe alia festo ni havis kontakton. Ci donis al mi paron da karesoj».

La vangofrapon, mi diris al mi.

«Ho jes. Ĉu mi donis al ci malmultajn?»

Ŝi ridetis, ĝoje, ke ŝi malkovris min.

«Mi ne certis, ĉu temas pri ci. Ne havis ci maskon lastan fojon».

«Certe. Vere estas, ke mi ne scias, kial mi surmetis ĝin».

«Estas gravaj homoj, kiuj ne volas, ke oni sciu, ke ili venas ĉi tien, sed ci ne estas unu el tiuj».

«Ho, ĉu ne?» Ŝi ridetigis min, kvankam la masko ne lasis ŝin vidi tion. «Kiel ci scias tion?»

«Ĉar ĝi evidentiĝas, Cetere ci estas bona homo».

Bona homo. Ĉi tiu knabino estis de la Spionservo...

Ŝiaj haroj longiĝis, nun ĝis la ŝultroj. Mi estas multe pli malfacila homo nun ol kiam mi laste yidis ŝin, kaj nun mi havas mision. Ĝi ne plu estis simpla replenigo de kaduka supermerkato en duonlaboreco. Nun mi estas viro kun misio en la vivo, pro kiu mi devas transdoni mian komforton, mian personan bonfarton kaj eĉ mian konsciencon, kvankam ĝi kulpigas min pri nenio malgraŭ ke mi jam ŝargis du murdojn sur ĝin.

Mi ridetis al ŝi, kaj lasis ŝin paroli, por ke ŝi povos implikiĝi plie:

«Kaj ci estas...»

«Sendin'. Kaj ci? La alian fojon ci ne diris al mi vian nomon aŭ vian kromnomon».

«Marko, mi estas Marko, Sendin'." Ĉu ci ankoraŭ ne havas prizorganton?»

«Mi ĵus trovis ĝin».

«Ha, gratulon. Kaj kiu estas la feliĉulo?»

«Ci».

«Ĉu mi?»

«Ĉu ci ne volas?»

«Ci unue demandu min, ĉu ne?»

Kio okazis tiam estis kafkeska. Tiu

knabino demetis la nigran puloveron, kiun ŝi havis kiel tutan vestaĵon, kaj portante nur paron da stilaj ŝuoj, ŝi genuis antaŭ mi kun la kapo sur la planko kaj diris tiom laŭte por ke ĉiuj aŭdu:

«Mastro Marko, prenu min. Akceptu la sindonon de ĉi tiu knabino, por ke ŝi estu feliĉa!»

Ili ĉiuj fikse rigardadis min, iuj scivolemaj, aliaj mokemaj, kaj estis eĉ iom da misplezuro.

Mi ĉirkaŭrigardis, ne sciante kion fari. Sed mi superis ĝin. Mi jam paŝis super dominulino kaj ŝia subulino, do paŝi super ĉi tiun knabinon kaprican, kiu ne scias, kion ŝi faras, estus multe pli facile. Mi tiris liajn harojn por igi ŝin rigardi min, kaj mi diris:

«Konsentas mi, sklavino».

Mia unua ordono estis signali ŝin, per mallonga sed preciza gesto, ke ŝi ekstaru. Mi kondukis ŝin al la sama budo kiel la alian fojon, sed anstataŭ frapi ŝin, kiel tiam, mi igis ŝin sidi antaŭ mi, ankoraŭ nuda, por esti submetita al ĝisfunda pridemandado.

«Diru al mi, Sendin': ĉu ci neniam estis kun iu?»

«Jes, mastro». Tiu afero pri mastro malplaĉis al mi, sed mi supozis, ke ĝi estas la kutimo.

«Klarigu al mi».

«Ĉe ĉiu festo mastro akceptas min. Tiam ĉiu iras hejmen kaj la rilato finiĝas».

«AHA. Ci estas diboĉa».

«Iom».

«Ĉu iu el tiuj mastroj amoris kun ci?»

«Ne, mastro. Preskaŭ ĉiuj fikis min, sed ili neniam amoris kun mi».

Tiu knabino pensis. Mi ne fartis bone tiun nokton. Mi fakte decidantas, kiel mi finos ŝin tiun vesperon, kaj per tiu frazo ŝi ĵus senarmigis min. Tial mi diris al ŝi, preskaŭ aŭtomate, por aĉeti tempon kaj pripensi:

«Prenu al ni du bierojn».

«Mastro, mi ne havas monon», ŝi diris, metante siajn manojn sur siajn neekzistantajn poŝojn en sia neekzistanta kostumo, ĉar ŝi ankoraŭ estas nuda.

Mi ĵetis al ŝi ŝian puloveron, kiun mi prenis de la planko antaŭ veni en la budon, kaj donis al ŝi dudek dirante: «Surmetu tion, subulino. De nun via nudeco estas nur por mi».

Post kelkaj minutoj ni ambaŭ bierumis kiel du bonaj amikoj. Ŝi ankoraŭ estis antaŭ mi vestita per tiu longa pulovero, kiu malsupreniris al mezo de ŝiaj femuroj.

«Diru al mi, Sendin': kia estas via metio?»

«Mi estas policanino».

«Ĉu urba?»

«Ne, nacia».

«Interese. Ĉu ci laboras tiel delonge?»

«Ne. Du jarojn».

«Du jarojn... Kiom jaraĝas ci?»

«Dudek kvar».

Dudek kvar... Tiom dolĉa belulino. Kial neniu konservis ŝin?

Ĉu ŝi estis tiel konflikta? Sed certe ŝi ne estas tiel malbona kiel la mastro, al kiu ŝi ĵus submetiĝis...

«Mi devas konfesi, ke mi malmulte komprenas pri ĉi tio».

«Eble, sed ci lerte frapas».

«AHA. Ci ankoraŭ memoras. Ĉu ci certas, ke ĝi estis mi?»

«Jes. Tiu masko ne trompas min. Ci foriris, timigita».

«Ne. Temis pri malŝato».

«Mastro, ci povas ripeti ĝin kiam ajn ci volas», ŝi diris, genuante antaŭ mi.

«Senvestiĝu», mi diris, ignorante ŝin.

Ŝi obeis tuj. Per unu sola manmovo, ŝi forĵetis la puloveron kaj staris antaŭ mi, atendente miajn ordonojn.

"Ĉu ci komfortas nude antaŭ mi?"

«Kompreneble: ci estas mia mastro».

«Kio estas via mastro?»

«Mia posedanto».

«Ĉu por ĉiam?»

«Ĝis ci volos».

«Mi pensis, ke vi subulinoj vidiras viajn mastrojn».

«Nur se vi volas. Mi parolos al vi, kiel vi diros al mi».

«Ne. Bone: rakontu al mi pri ci mem. Ĝi estas amuza».

«Kiel vi ordonas, mastro».

«Ĉu ci konas la homojn tie

ekstere?»

«Preskaŭ ĉiujn». Mi ŝatis tion, ĉar ĝi malfermis interesan aspekton, kaj mi ĵus donis plilongigon al mia aparta perversulino.

«Ĉu vi konas Roĝeron?» Tio estis unu el la kontaktoj de Silvin'.

«Jes, mastro, kompreneble jes. Li estas la mastro de Roŭin', unu el miaj plej bonaj amikinoj».

«Ĉu li estas ĉi tie hodiaŭ vespere?»

«Li eble venos poste, sed li ankoraŭ ne venis».

«Kiu estas Roŭin'?»

«Ŝi estas mia plej bona amikino. Ni ekkonis unu la alian en infanĝardeno. Poste ni apartigis fininte mezlernejon, ĉar ŝi iris al universitato, kaj mi iris al laboro».

«Ha, tio kutime kaŭzas perdo da geamikoj».

«Sed ni daŭre vidas unu la alian, mastro. Nu, ĝis ŝi edziniĝis. Ŝia edzo praktike forrabis ŝin. Stultulo. Ili ĵus metis lin en malliberejon».

«Kiel estis tio?»

«Jes. Ŝajne li donis al ŝi kornan atakon kaj mortigis ŝian mastrinon».

«Kio!?» Mi diris, resaltante. Mia koro donis strangan flirtadon, sed mi ne atentis, ĉar sinistra pordo ĵus malfermiĝis, kiun mi malfacile trauros.

«Jes, li ja mortigis sian mastrinon».

«Ĉu li estis edziĝinta al Roŭin' kaj li aldone havis amantinon?»

«Jes. Mi eksciis, kiam mi vidis ĝin en la ĵurnalo».

«Ĉu via amikino nomiĝas Brendin'?»

«Mastro, ni ne uzas niajn verajn nomojn, eĉ ne inter konatoj; sed jes, ŝi nomiĝas tiel. Ĉu vi konas ŝin?»

«Ni diru, ke reciproka amiko prezentis nin unufoje. Sed ne diru al iu ajn, ke mi konas ŝin. Eĉ ne al ŝi».

«Ne, mastro. Dum mi estos via, neniuj scios viajn sekretojn per mi».

Mi sentis, ke tio estas minaco, sed mi lasis ĝin pasi. Mi ne kredis tiutempe, ke ŝi tiam minacis min aŭ tiam. Ŝi konvinkos min poste, ke ne ekzistas malgranda malamiko, nek oni povas esti certa pri io.

«Diru al mi, Sendin': kial vi ne havis konstantan mastron?»

«Mi ne scias, mastro. Viroj eble timas min».

«Venu, donu al mi vian telefonnumeron», mi diris, ridetante kaj donante al ŝi malgrandan paperan taglibron kaj plumon. Ŝi skribis la naŭ ciferojn klare kaj rapide kaj poste aldonis la vorton Sendin'.

«Por kio vi volas mian telefonon, mastro?»

«Por regi vin, Sendin'. Nun, kiam vi estas mia, mi scios ĉiam, kie vi estas kaj kion vi faras».

Ŝi ridetis, eble ŝi ne esperis tion.

«Ĉu ci loĝas sola?», mi ade demandis.

«Kun mia patrino».

«Nu, ĉar vi ne havas partneron,

mi telefonos al vi ajnan tagon aŭ nokton».

«Jes, mastro».

«Turnu».

Ŝi obeis kaj mi sidvangofrapis ŝin duoble tiom forte kiom mi povis. Ŝi estis forta kaj dura knabino, ĉar ŝi ne moviĝis. Liaj gluteoj estis rigidaj, kvazaŭ ili estus el granito. Tiu knabino faris pli da gimnastiko ol ŝi aspektis. Post ĉiu frapo ŝi diris: Dankon, mastro.

«Nun revestiĝu kaj sidu ĉi tie apud mi».

Tuj farinte ŝi, mi ĉirkaŭbrakis ŝiajn ŝultrojn kaj kisis ŝin entuziasme. Tiam mi rigardis ŝin dum ŝi ridetis al mi.

«Ĝis mi volos...»

«Jes, mastro».

«Ni vidos, ĉu vi eltenas».

«Mi esperas, majstro».

«Via unua testo estos gajni mian fidon».

«Jes, mastro».

«Diru al mi ĉion, kion vi scias pri Roŭin'».

«Kiel mi diris, ni kune iris al fruinfana lernejo, kaj ankaŭ al mezlernejo. Kiam ŝi edziniĝis, mi perdis ŝin, sed mi revidis ŝin antaŭ kelkaj monatoj, kiam ŝi unuafoje venis ĉi tien».

«Ĉu vi bone konas ŝian edzon?»

«Jes. Li estas tedulo».

«Ci ne ŝatas lin».

«Ne».

«Li estis unu el la knaboj de mastrino Silvin'».

«Mi ne kredas tiel. Pli eble, li pagis la sesiojn. Sed nun la kompatindulino mortis, kaj li estas en malliberejo».

«Kaj Roŭin', kiel ŝi fartas?»

«Mi vidis ŝin hieraŭ. Ĝi estas korŝirita. Ŝi sentas sin tre soleca de kiam ŝia edzo estis malliberigata». Mia koro malleviĝis kiam mi aŭdis tion, sed mi reagis neniel. «Estas tre bone por ŝi trovi mastron Roĝeron. Li estas bona homo. Mi enketis pri li kaj li ŝajnas pura».

«Ĉu ci enketis pri li?»

«Jes, mastro. Mi estas polica inspektorino. Mi havas la rimedojn por ekscii aferojn, kaj neniu rimarkas pri tio, kion mi faras, ĉar mi multe sukcesas pri miaj kazoj».

«Ve, mi pensis, ke vi estas nur surstrata policanino».

«Jes. Mi estis dum tia unu jaro. Sed poste min promociis studoj kaj meritoj».

«Brava kaj dura knabino».

«Jes. Neniam frapo haltis min. En situacioj, en kiuj kolego paralizigis pro timo ĝis histerio, mi pafmortigis. Kaj malmulte maltrafas min».

«Ŭaŭ. Tial oni forprenis vin de la strato».

«Nu... efektive, mi ne pensis pri ĝi ĝis nun. Jes, ne estas politike korekte mortigi homojn, eĉ se oni devas».

Tio trafis min rekte, kiel profunda ŝarĝo trafanta turon de submarŝipo. Dum momento mi estis mola,

sed mi rapide rekonstruis. Ŝi fikse rigardis min, lasante la policon transpreni ŝian vizaĝon dum momento, sed tiam ŝi levis la ŝultrojn. Finfine mi povus esti malkuraĝulo, kiu neniam mortigus muŝon, laŭ ŝi.

«Mi komprenas», mi fine reagis, «sed diru al mi, Sendin', ŝanĝante la temon, ĝis kie vi kondukos ĉion, esti mia subulino?»

«Ĝis kie vi volos, mastro».

«Sed ci ne konas min».

«Ne. Sed mi konados vin».

«Ĉu ci venos vivi kun mi?»

«Kiam vi diros, mastro».

«Kaj kion ci diros al via patrino?»

«Ke mi loĝos kun knabo».

«Kaj kio okazos, kiam ŝi vidos, ke mi ne estas cia koramiko aŭ normala rilato?»

«Jen problemo ŝia, ne mia, mastro, kaj se iam mia, neniam via». Ĉi tiu knabino havis tre klarajn ideojn. Aŭ ŝi estis la reĝino de mensoguloj, aŭ tro submetita al tio, kio estas tie. Eble tro multe por mi, eĉ.

«Kio se ni ne kongruas?»

«Parolante homojn ekkomprenas unu la alian».

«Jes, mi konsentas pri tio».

«Kion alian vi povas diri al mi pri via amikino?»

«Ŝi ne taŭgas kiel subulino».

«Kial?»

«Ŝi dubas multe. Kompatinda Roĝer devas multfoje klarigi ĉion

al ŝi».

«Kial vi ne estas lia?»

«Mi provis esti tia, sed li ne volis min».

«Kial?»

«Li estas edzo. Li sentas sin kulpa. Kaj mi timigas lin».

«Ĉu timigas?»

«Jes».

«Kial?»

«Mi estas tro masohisma por li».

«Mi ne komprenas. Ci estas obeema, ĉu ne?»

«Kompreneble. Mi ne submetiĝus, se mi ne estus».

«Sendin', Sendin'..! Kio estas via vera nomo?»

«Klara. Klara Martinez».

«Vi tute ne konas min».

«Mi ekkonas vin, mastro».

Mi atente rigardis ŝin. Mi povus, teknike, fari kun tiu freneza virino tion, kion mi volis. Ŝi diris al mi, ke ŝi estas masohistino. Mi ne estas sadisto, sed mi kapablas multe damaĝi homojn, se mi havas motivojn. Ŝi montris al mi, ke ŝi estas tre obeema.

Mi elpensis stultan demandon:

«Kaj mi, Sendin', ĉu mi timas cin?»

Ŝi rigardis min tre atente. Ŝi fiksis siajn nigrajn okulojn sur miajn, kaj ridetis, kun suspiro:

«Ne, mastro: vi ne timas min. Vi timas nenion. Vi timigas. Mi ne

scias, kio estas en via animo, sed vi neniam retroiras, malgraŭ via ŝajna afableco kaj supraĵa boneco».

«Mi estas malbona...»

«Mi esperas, mastro. Bonuloj estas tre enuaj. Se vi estas duono de tio, kion mi kredas vidi ĉe vi, vivo estos tre amuza kun vi»

«Do, kun tiu opinio pri cia mastro, kial ci fidas min?»

«Ĉar malgraŭ esti tiel malbona, vi estas bonkora, mastro. Vi estas amiko de viaj amikoj, kaj vi ne nur mortus pro ili, sed vi mortigos pro ili. Mi esperas esti via amikino, same kiel via submetiĝema, mastro».

«Vi ne scias, ĉu mi estas murdisto».

«Nu, mastro, se vi iam mortigos iun, ĝi estos pro tre pravigita kialo, ne nur kaprice».

«Kaj vi, ĉu ci mortigis iun?»

«Jes. Du. Mortus ili du aŭ mia kunulo».

«Ŭaŭ. Via partnero devas ami vin tree».

«Mi ne scias. Li forlasis policon. Kaj tiam oni min piedbatis supren, kiel vi diras».

«Vi diris, ke mi estas bona homo. Bonaj homoj ne mortigas aliajn».

«Tio dependas, mastro. Ni ĉiuj povas mortigi, se ni havas bonan kialon. Mortigo eĉ povas esti bona, depende de la cirkonstancoj».

«Surpriza argumento. Kaj multe pli venante de specialisto pri la temo».

«Jes, mastro. Tial mi diras ĝin. En

mia laboro mi vidis ĉiajn aferojn».

«Kompreneble».

«Nu, ĉu ci pensas, ke vi daŭros kun mi pli longe ol Roŭin' kun Roĝer'?»

«Se vi ne forlasas min, jes, mastro. Ĉu vi ŝatas Roŭinon?»

«Jes, sed mi ne estas kun ŝi. Mi estas kun ci».

«Se vi volas, mi alportos ŝin al vi, kiam ŝi rompos kun Roĝer'. Ni vidas nin preskaŭ ĉiun semajnon».

«Nu, mi memoros tion. Ne diru al ŝi ankoraŭ, ke ci havas mastron nun».

Mi pensis, ke estas jam sufiĉe. Mi supozis, ke la subulinoj ne estas nur por paroli, do sen diri ion, mi metis ŝin sur kvarpiedoj sur la sofon, levis ŝian puloveron al ŝiaj koksoj kaj muntis ŝin de malantaŭe, tirante ŝiajn harojn, imitante la movojn, kiujn rajdistoj faras kiam ili rajdas ĉevalojn. Por mi tiu estis nova, preskaŭ religia sperto.

Poste ni eliris al la komuna areo. Estis ankoraŭ multaj homoj tie, kaj ŝi diris al mi iliajn nomojn dum ni preterpasis. Ni haltis por babili kun kelkaj el ili, kaj mi estis tre simpatia, mense metante ruĝan markon sur la fruntojn de iuj el ili, kies moknomoj estis sur la listo de Silvin'. Ni retrovos.

En la vestoŝranko ŝi prenis sian maksian mantelon, unu el tiuj ledaj, kiuj venis ĝis ŝiaj maleoloj kaj estis tre varma, ĉar estis jam malvarmete kiam ni foriris, kaj mi prenis mian novan aĉeton per la brako kaj marŝis ŝin hejmen. Kiam mi eliris eksteren, mi demetis mian maskon kaj metis ĝin en mian

poŝon. Ŝi ridetis:

«Jes, mastro, mi ne eraris. Sed ĝis nun mi ne certis. Tiu masko estas tre bona, ĉar ĝi kovras vian tutan vizaĝon».

«Mia subulino devas koni min por ne konfuzi min kun alia...»

«Mastro, mi neniam konfuzus vin. Mi jam scias pri vi, eĉ kiel vi marŝas. Kaj mi dankas, ke vi marŝis min hejmen. Neniu iam faris».

«Nun jes. Ci lasos vian domon sole nur por labori. CIAJ ceteraj ekskursoj estos kun mi. Mi venos serĉi cin ĝis nova averto».

«Dankon, mastro», ŝi diris, premante sin kontraŭ mi. «Tio estas la plej bela afero, kiun mastro iam diris al mi en mia tuta vivo».

«Ci povas kisi min, subulino».

Ŝi staris antaŭ mi kaj donis al mi la plej varman kison, kiun mi iam ajn havis en mia vivo. Ŝajnis, ke ĝi neniam finiĝos, kaj ankaŭ mi ne rapidis. Mi lasis ŝin fari. Post kvin minutoj ŝi taksis, ke mi fartas bone, kaj ŝi disiĝis de mi iomete:

«Ĉu jam en ordo, mastro?»

«Jen via kiso. Tio dependas de vi».

Ŝi ridetis, premkisis miajn lipojn, kaj poste dankis min.

«Ĉu jen la aferoj, kiujn timis la mastroj, kiujn ci havis?»

«Jes, mastro. Ĉar ili ne estis mastroj. Ili estis fikuloj».

«Ĉu cin fikis multaj?»

«Ne. En mia tuta vivo kvin».

«Mi pensis, ke vi proponis vin al

ĉiuj».

«Ne. Mi estas tre selektema. Vi estas malsama. Estas ĥemio ĉe vi, mastro».

«Kaj ĉu vi sciis tion per nur unu rigardo?»

«Mi rigardis vin la alian fojon antaŭ ol alproksimiĝi al vi. Vi forkuris, kiel ĉiuj aliaj. Sed ĉi-vespere mi vidis vin tre certa pri vi mem. Vi aspektis kiel alia homo, estante la sama. Vi pli similis vin pli ol la alia fojo, kiam vi fariĝis kuranta kuniklo. Sed vi ne venis ĉi tien por mi hodiaŭ».

«Prave. Mi ne sciis, ke mi trovos cin».

«Bonŝance por mi. Ni estas ĉe mi. Mia panjo ne estas ĉi tie. Ĉu vi ne volas eniri?»

«Klara, mi nomiĝas Gervasjo».

«Plezuro, Gervasjo».

Ŝi rakontis al mi sian vivon ĝeneraltrajte, kiel ŝi malkovris BDSM-n per fianĉo, kiun ŝi havis, kaj kiu fine forlasis ŝin, ĉar ŝi volis pli kaj pli. Roŭin', aŭ Brendin', ĵus ŝanĝis opinion, ĉar antaŭe ŝi opiniis, ke ŝia amikino estis freneza. Sed kiam la sekreta vivo de ŝia edzo estis malkovrita, ŝi volis venĝi lin sur sian propran grundon. Mi fine forlasis ŝian domon je la dua matene.



Pri la devo de civila malobeo (Fina parto)

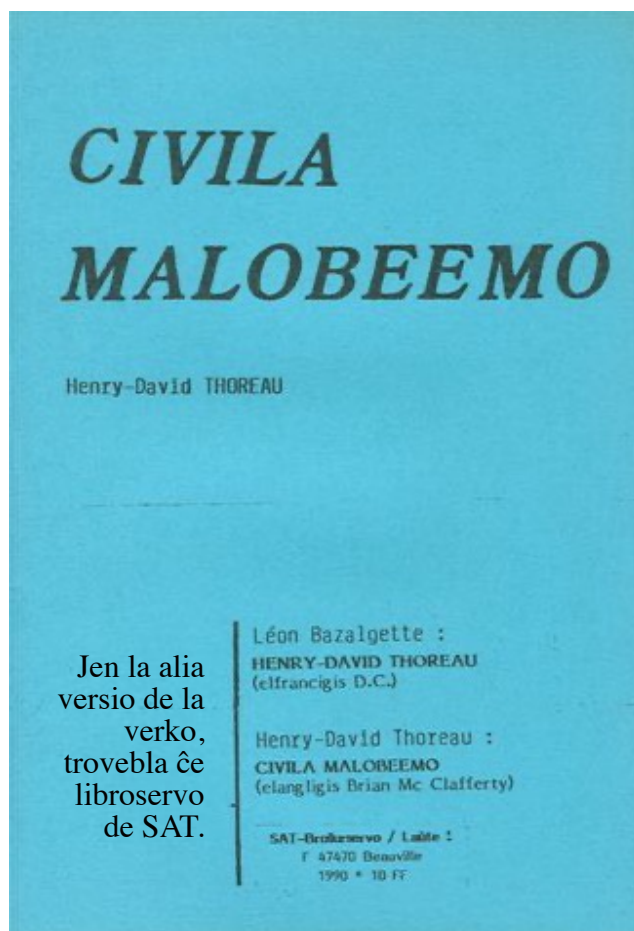
Literaturo liberecana

verkita je 1849 de Henry D. Thoreau kaj
tradukita de Jesuo de las Heras je 2021

La nokto en malliberejo estis sufiĉe nova kaj sufiĉe interesa. La kaptitoj en siaj ĉemizmanikoj ĝuis babiladon kaj la vesperan aeron en la pordejo, kiam mi eniris. Sed la provoso diris: "Venu, knaboj, estas tempo enfermi"; kaj tiel ili disiĝis, kaj mi aŭdis la sonon de iliaj paŝoj reveni en la kavajn apartamentojn. Mia ĉambrokunulo estis prezentita al mi de la provoso kiel "unuaranga ulo kaj lerta viro." Kiam la pordo estis ŝlosita, li montris al mi, kie pendigi mian ĉapelon, kaj kiel li administras aferojn tie. La ĉambroj estis blanke kalkitaj unufoje monate; kaj ĉi tiu, almenaŭ, estis la plej blanka, plej simple meblita, kaj probable la plej bonorda loĝejo en la urbo. Li nature volis scii, de kie mi venis, kaj kio alportis min tien; kaj, kiam mi diris al li, mi demandis lin siavice, kiel li venis tien, supozante lin honesta viro, kompreneble; kaj, laŭ la irado de la mondo, mi kredas, ke li estis. "Nu," li diris, "ili akuzas min, ke mi bruligis garbejon; sed mi neniam faris ĝin."

Tiel proksime kiel mi povis malkovri, li probable enlitigis en garbejo kiam li estis ebria, kaj

fumis sian pipon tie; kaj tiel oni bruligis garbejon. Li havis la



reputacion esti lerta viro, estis tie tri monatojn atendente, ke okazos lia proceso, kaj li devos atendi tiom multe pli; sed li estis sufiĉe hejmigita kaj kontenta, ĉar li akiris sian estraron por nenio, kaj opiniis, ke li estas bone traktata. Li okupis unu fenestron, kaj mi la alian; kaj mi vidis, ke se oni restos tie longe, lia ĉefa afero estus rigardi tra la fenestro. Mi baldaŭ legis ĉiujn dokumentojn, kiuj restis tie, kaj ekzamenis, kie eksaj malliberuloj eksplodis, kaj

kie oni segis kradon, kaj aŭdis la historion de la diversaj loĝantoj de tiu ĉambro; ĉar mi trovis, ke eĉ ĉi tie estas historio kaj klaĉo, kiuj neniam cirkulis preter la muroj de la malliberejo. Verŝajne ĉi tiu estas la sola domo en la urbo, kie versoj estas verkitaj, kiuj poste estas presitaj cirkle, sed ne publikigitaj. Oni montris al mi sufiĉe longan liston de versoj, verkitaj de iuj junaj viroj, kiuj estis detektitaj en provo eskapi, kiuj venĝis sin kantante ilin. Mi pumpis mian kunkaptiton kiel eble plej seke, timante, ke mi neniam revidos lin; sed finfine li montris al mi, kiu estas mia lito, kaj lasis min estingi la lampon. Estis kiel vojaĝi al fora lando, kian mi neniam atendis vidi, kuŝi tie dum unu nokto. Ŝajnis al mi, ke mi neniam antaŭe aŭdis la urbhorloĝon bati, nek la vesperajn sonojn de la vilaĝo; ĉar ni dormis kun la fenestroj malfermitaj, kiuj estis ene de la krado. Estis vidi mian denaskan vilaĝon en la lumo de la mezepoko, kaj nia Konkordo fariĝis rivereto Rejno, kaj vizioj de kavaliroj kaj kasteloj pasis antaŭ mi. Ili estis la voĉoj de maljunaj burĝoj, kiujn mi aŭdis sur la stratoj. Mi estis nevola spektanto kaj revizoro de ĉio, kion oni faris kaj diris en la kuirejo de la apuda vilaĝa gastejo - tute nova kaj malofta

sperto por mi. Ĝi estis pli proksima vido de mia naskiĝurbo. Mi estis sufiĉe en ĝi. Mi neniam antaŭe vidis ĝiajn instituciojn. Ĉi tiu estas unu el ĝiaj apartaj institucioj; ĉar ĝi estas provinca urbo. Mi ekkomprenis, pri kio temas ĝiaj loĝantoj. Matene niaj matenmanĝoj estis metitaj tra la truo en la pordo, en malgrandaj longformaj kvadrataj ladaj kaseroloj, tajloritaj, kaj tenantaj pajnton da ĉokolado, kun bruna pano kaj fera kulero. Kiam ili denove vokis la ŝipojn, mi estis sufiĉe verda por redoni, kian panon mi restis; sed mia kamarado kaptis ĝin, kaj diris, ke mi aranĝu tion por tagmanĝo aŭ vespermanĝo. Baldaŭ post kiam li estis ellasita por labori pri hajado en najbara kampo, kien li iris ĉiutage, kaj li ne revenus ĝis tagmezo; do li diris al mi bonan tagon, dirante, ke li dubas, ĉu li revidos min. Kiam mi eliris el malliberejo - ĉar iu enmiksigis kaj pagis tiun imposton - mi ne perceptis, ke grandaj ŝanĝoj okazis sur la komuna, kiel ekzemple li observis, kiu iris en junaĝo kaj aperis ŝanceliĝema kaj grizkapa viro; kaj tamen ŝanĝo al miaj okuloj venis super la sceno - la urbo, kaj ŝtato, kaj kamparo - pli granda ol iu ajn, kiun nur la tempo povus efiki. Mi vidis ankoraŭ pli klare la ŝtaton, en

kiu mi loĝis. Mi vidis kiomgrade la homojn inter kiuj mi loĝis fidi kiel bonaj najbaroj kaj amikoj; ke ilia amikeco estis nur por somera vetero; ke ili ne tre proponis fari ĝuste; ke ili estas aparta raso de mi pro siaj antaŭjuĝoj kaj superstiĉoj, kiel la ĉinamoj kaj malajoj; ke en siaj oferoj al la homaro ili ne riskis, eĉ ne al siaj posedaĵoj; ke finfine ili ne estis tiel noblaj sed ili traktis la ŝteliston kiel li traktis ilin, kaj esperis, per certa ekstera observado kaj kelkaj preĝoj, kaj per irado laŭ aparta rekta kvankam senutila vojo de tempo al tempo, savi sian animon. Ĉi tio eble devas severe juĝi miajn najbarojn; ĉar mi kredas, ke multaj el ili ne konscias, ke ili havas tian institucion kiel la malliberejo en sia vilaĝo.

Antaŭe estis la kutimo en nia vilaĝo, kiam malriĉa ŝuldanto eliris el malliberejo, ke liaj konatoj salutu lin, rigardante tra siaj fingroj, kiuj estis krucigitaj por reprezenti la kradon de mallibereja fenestro, "Kiel vi fartas?" Miaj najbaroj ne tiel salutis min, sed unue rigardis min, kaj poste unu al la alia, kvazaŭ mi revenis de longa vojaĝo.

Oni metis min en malliberejon, kiam mi iris al la ŝuisto por akiri ŝuon riparitan. Kiam mi

estis ellasita la morgaŭan matenon, mi finis mian taskon, kaj, surmetinte mian riparitan ŝuon, aliĝis al huckleberry-grupo, kiu malpaciencis submetiĝi al mia konduto; kaj post duonhoro - ĉar la ĉevalo baldaŭ estis pritraktita - estis meze de mokokampo, sur unu el niaj plej altaj montetoj, du mejlojn for, kaj tiam la ŝtato nenie estis videbla.

Jen la tuta historio de "Miaj Malliberejoj".

Mi neniam rifuzis pagi la ŝoseon, ĉar mi tiel deziras esti bona najbaro, kiel mi estas malbona subjekto; kaj pri subtenado de lernejoj, mi faras mian rolon por eduki miajn samlandanojn nun. Mi rifuzas pagi ĝin por neniu aparta ero en la impostfakturo. Mi simple volas rifuzi fidelecon al la Ŝtato, efike retiriĝi kaj malproksimiĝi de ĝi. Mi ne zorgas ŝpuri la kurson de mia dolaro, se mi povus, ĝis ĝi aĉetos viron aŭ musketon por pafi unu —la dolaro estas senkulpa— sed mi zorgas pri la efikoj de mia fideleco.

Fakte mi kviete deklaras militon kontraŭ la ŝtato laŭ mia maniero, kvankam mi tamen faros kian utilon kaj ricevos kian avantaĝon de ŝi mi povas, kiel kutime en tiaj kazoj.

Se aliaj pagas la imposton postulatan de mi, pro simpatio kun la Ŝtato, ili faras nur tion, kion ili jam faris en sia propra kazo, aŭ pli ĝuste ili iniciatas maljustaĵon en pli granda mezuro ol la Ŝtato postulas. Se ili pagas la imposton pro malĝusta intereso en la individuo impostita, por savi lian posedaĵon aŭ malhelpi lian malliberigon, tio estas ĉar ili ne saĝe pripensis kiom longe ili lasas siajn privatajn sentojn malhelpi la publikan bonon.

Jen do mia pozicio nuntempe. Sed oni ne povas tro gardi sin en tia kazo, por ke lia ago ne influu obstinecon aŭ nepravigeblan konsideron al la opinioj de homoj. Li vidu, ke li faras nur tion, kio apartenas al li mem kaj al la horo.

Mi pensas kelkfoje: Nu, ĉi tiu popolo volas diri bone, ili nur ignoras; ili pli bone farus se ili scius kiel: kial doni al viaj najbaroj ĉi tiun doloron por trakti vin tiel, kiel ili ne emas? Sed mi pensas denove, Ĉi tio ne estas kialo, kial mi faru kiel ili, aŭ permesi al aliaj suferi multe pli grandan doloron. Denove, mi kelkfoje diras al mi mem, kiam multaj milionoj da viroj, sen varmeco, sen malamo, sen persona sento, postulas de vi nur kelkajn ŝilingojn, sen la eblo, tia estas ilia konstitucio

retiri aŭ ŝanĝi sian nuna postulo, kaj sen la ebleco, de via flanko, apelacii al iuj aliaj milionoj, kial eksoni vin al ĉi tiu superforta kruda forto? Vi ne rezistas malvarmon kaj malsaton, la ventojn kaj la ondojn, tiel obstine; vi kviete submetiĝas al mil similaj necesajoj. Vi ne metu vian kapon en la fajron. Sed same proporcie, kiel mi konsideras ĉi tion, kiel ne tute krudan forton, sed parte homan forton, kaj konsideras, ke mi havas rilatojn al tiuj milionoj kiel al tiom da milionoj da viroj, kaj ne al nur malpuraj aŭ senvivaj aferoj, mi vidas, ke apelacio eblas, unue kaj tuj, de ili al la Kreinto de ili, kaj due de ili al si mem. Sed se mi metas mian kapon intence en la fajron, estas neniu alvoko al fajro aŭ al la Kreinto de fajro, kaj mi havas nur min mem kulpa. Se mi povus konvinki min, ke mi rajtas esti kontenta pri homoj kiaj ili estas, kaj trakti ilin konforme, kaj ne laŭ iuj aspektoj al miaj petoj kaj atendoj pri tio, kion ili kaj mi devus esti, do, kiel bona muzulmano kaj fatalisto, mi penus esti kontenta pri aferoj kiaj ili estas, kaj diri, ke ĝi estas la volo de Dio.

Kaj, ĉefe, estas ĉi tiu diferenco inter rezisti ĉi tion kaj pure krudan aŭ naturan forton, ke mi povas rezisti ĉi tion kun ia efiko; sed mi ne povas atendi,

kiel Orfeo, ŝanĝi la naturon de la rokoj kaj arboj kaj bestoj.

Mi ne volas kvereli kun iu homo aŭ nacio. Mi ne volas fendi harojn, fari fajnajn distingojn aŭ starigi min pli bone ol miaj najbaroj. Mi serĉas prefere, mi povas diri, eĉ pretekston por konformiĝi al la leĝoj de la lando. Mi estas sed tro preta konformi al ili. Ja mi havas kialojn suspekti min sur ĉi tiu kapo; kaj ĉiujare, kiam la impostisto kolektiĝas, mi trovas min preta revizii la agojn kaj pozicion de la ĝeneralaj kaj ŝtataj registaroj, kaj la spiriton de la homoj, por malkovri pretekston por konformeco.

*Ni devas influi nian
landon kiel niajn*

gepatrojn,

Kaj se iam ni fremdigos

*Nia amo aŭ industrio fari
ĝin honora,*

*Ni devas respekti efikojn
kaj instrui la animon*

*Afero de konscienco kaj
religio,*

*Kaj ne deziro de regado
aŭ profito.*

Mi kredas, ke la Ŝtato baldaŭ povos forpreni mian tutan tian laboron el miaj manoj, kaj tiam mi estos ne pli bona patrioto ol miaj samlandanoj.

Vidita de pli malalta vidpunkto, la Konstitucio, kun ĉiuj siaj kulpoj, estas tre bona; la leĝo kaj la tribunaloj estas tre

estimindaj; eĉ ĉi tiu ŝtato kaj ĉi tiu usona registaro estas, laŭ multaj rilatoj, tre admirindaj kaj maloftaj aferoj, dankindaj, kiel multaj priskribis ilin; sed vidataj laŭ vidpunkto iom pli alte, ili estas tio, kion mi priskribis ilin; viditaj de pli alte, kiu diros, kio ili estas, aŭ ke ili indas rigardi aŭ pripensi?

Tamen la registaro ne multe koncernas min, kaj mi donos la plej malmultajn eblajn pensojn pri ĝi. Ne multajn momentojn mi vivas sub registaro, eĉ en ĉi tiu mondo. Se viro estas senpensa, fantazia, imaga, tio, kio ne longtempe ŝajnas al li, neprudentaj regantoj aŭ reformantoj ne povas lin mortige interrompi.

Mi scias, ke plej multaj viroj pensas malsame ol mi; sed tiuj, kies vivoj profesie dediĉas sin al la studado de ĉi tiuj aŭ parencaj temoj, kontentas min eĉ mal-multe. Ŝtatestoj kaj leĝdonantoj, starantaj tiel tute en la institucio, neniam klare kaj nudege vidas ĝin. Ili parolas pri moviĝanta socio, sed sen ĝi ne havas ripozejon. Ili eble estas homoj kun certa sperto kaj diskriminacio, kaj sendube inventis inĝeniajn kaj eĉ utilajn sistemojn, pro kiuj ni sincere dankas ilin; sed ilia tuta sprito kaj utileco kuŝas ene de certaj ne tre larĝaj limoj. Ili kutimas forgesi,

ke la mondo ne estas regata de politiko kaj taŭgeco. Webster neniam iras malantaŭ registaro, kaj do ne povas paroli kun aŭtoritato pri ĝi. Liaj vortoj estas saĝo por tiuj leĝdonantoj, kiuj planas neniun esencan reformon en la ekzistanta registaro; sed por pensuloj, kaj tiuj, kiuj leĝdonas ĉiam, li neniam unufoje ekrigardas la temon. Mi scias pri tiuj, kies serenaj kaj saĝaj spekulacioj pri ĉi tiu temo baldaŭ malkaŝus la limojn de la amplekso kaj gastamo de lia menso. Tamen kompare kun la malmultekostaj profesioj de plej multaj reformistoj kaj la ankoraŭ pli malmultekostaj saĝo kaj elokventeco de politikistoj ĝenerale, liaj estas preskaŭ la solaj prudentaj kaj valoraj vortoj, kaj ni dankas Ĉielon pro li. Kompare, li ĉiam estas forta, originala kaj, ĉefe, praktika. Tamen lia kvalito ne estas saĝo, sed prudento. La vero de la advokato ne estas Vero, sed konsekvenco aŭ konsekvenca taŭgeco. Vero ĉiam harmonias kun si mem, kaj ne celas ĉefe malkaŝi la justecon, kiu povas konsisti el malbonfarado. Li bone meritas esti nomata, kiel li estis nomata, Defendanto de la Konstitucio.

Vere estas neniuj batoj donitaj de li sed defendaj. Li ne estas gvidanto, sed ano. Liaj gvidan-

toj estas la viroj de '87 "Mi neniam penis," li diras, "kaj neniam proponas peni; mi neniam antaŭvidis penon, kaj neniam intencis fari penon, ĝeni la aranĝon kiel origine kreita, per kiu la diversaj ŝtatoj venis en la Union." Ankoraŭ pensante pri la sankcio, kiun la Konstitucio donas al sklaveco, li diras, "Ĉar ĝi estis parto de la originala kompacto, lasu ĝin stari." Malgraŭ lia speciala akreco kaj kapablo, li ne kapablas forpreni faktan el ĝiaj nuraj politikaj rilatoj, kaj rigardas ĝin kiel absolute mensogi esti forigita de la intelekto — kion, ekzemple, devas homo fari ĉi tie en Ameriko hodiaŭ rilate sklavecon — sed entreprenas, aŭ estas pelata, fari tian malesperan respondon kiel la sekvan, profesante paroli absolute, kaj kiel privata homo - el kiu kia nova kaj unuopa kodo de sociaj devoj povus konkludi? "La maniero," li diras, "laŭ kiu la registaroj de tiuj ŝtatoj, kie ekzistas sklaveco, devas reguligi ĝin, estas por sia propra konsidero, sub sia respondecado al siaj elektantoj, al la ĝeneralaj leĝoj pri taŭgeco, homaro kaj justeco, kaj al Dio. Asocioj formitaj aliloke, devenantaj de homa sento aŭ de iu ajn alia kaŭzo, havas nenion komunan kun ĝi. Ili neniam ricevis kuraĝigon de mi, kaj ili

neniam faros. "

Tiuj, kiuj ne konas pli purajn fontojn de vero, kiuj sekvis ĝian fluon ne pli alte, subtenas kaj saĝe subtenas la Bibliion kaj la Konstitucion, kaj trinkas ĉe ĝi tie kun respekto kaj humileco; sed tiuj, kiuj vidas, kie ĝi alvenas en ĉi tiun lagon aŭ tiun lageton, zonas siajn lumbojn ankoraŭfoje, kaj daŭrigas sian pilgrimadon al ĝia fonta kapo.

Neniu viro kun genio por leĝaro aperis en Usono. Ili estas maloftaj en la historio de la mondo. Estas oratoroj, politikistoj kaj elokventaj viroj, po mil; sed la parolanto ankoraŭ ne malfermis la buŝon por paroli, kiu kapablas solvi la tiom ĉaĝrenitajn demandojn. Ni amas elokventecon pro si mem, kaj ne pro iu ajn vero, kiun ĝi povas eldiri, aŭ iu ajn heroeco, kiun ĝi povas inspiri. Niaj leĝdonantoj ankoraŭ ne lernis la komparan valoron de libera komerco kaj libereco, de unio kaj de ĝusteco al nacio.

Ili ne havas genion aŭ talenton por relative humilaj demandoj pri impostado kaj financo, komerco kaj manufakturoj kaj agrikulturo. Se ni estus lasitaj nur al la multvorta spriteco de leĝdonantoj en la Kongreso por nia gvidado, ne korektita de la sperta sperto kaj la efektivaj

plendoj de la homoj, Usono ne longe konservus sian rangon inter la nacioj. Dum dek ok jarcentoj, kvankam eble mi ne rajtas diri ĝin, la Nova Testamento estas verkita; tamen kie estas la leĝdonanto, kiu havas sufiĉe da saĝo kaj praktika talento por utiligi la lumon, kiun ĝi donas al la leĝoscienco?

La aŭtoritato de registaro, eĉ tia, al kiu mi pretas submetiĝi - ĉar mi volonte obeos tiujn, kiuj scias kaj povas fari pli bone ol mi, kaj en multaj aferoj eĉ tiuj, kiuj nek scias nek povas fari tiel bone - estas ankoraŭ malpura : por esti strikte justa, ĝi devas havi la sankcion kaj konsenton de la regatoj. Ĝi povas havi neniun puran rajton super mia persono kaj havaĵo krom tio, kion mi donas al ĝi. La progreso de absoluta al limigita monarkio, de limigita monarkio al demokratio, estas progreso al vera respekto al la individuo. Eĉ la ĉina filozofio estis sufiĉe saĝa por konsideri la individuon kiel la bazon de la imperio. Ĉu demokratio, kiel ni konas ĝin, ĉu la lasta plibonigo eblas en la registaro? Ĉu ne eblas fari paŝon plu por rekoni kaj organizi la rajtojn de la homo? Neniame estos vere libera kaj lumigita ŝtato ĝis la ŝtato ekkonos la individuon kiel pli altan kaj sendependan potencon, de kiu

WALDEN;

O R ,

Life in the Woods

On the Duty of Civil Disobedience

devenas ĉiuj siaj propraj potencoj kaj aŭtoritatoj, kaj traktas lin laŭe. Mi plaĉas al mi per imagado de ŝtato almenaŭ, kiu povas permesi esti justa al ĉiuj homoj, kaj trakti la individuon kun respekto kiel najbaron; kiu eĉ ne pensus, ke ĝi ne kongruas kun sia propra ripozo, se kelkaj vivus malproksime de ĝi, ne enmiksiĝante en ĝi, nek ĉirkaŭprenitaj de ĝi, kiuj plenumis ĉiujn devojn de najbaroj kaj kunhomoj. Ŝtato, kiu portis tian frukton, kaj permesis ĝin faligi tiel rapide, kiel ĝi maturiĝis, preparus la vojon por ankoraŭ pli perfekta kaj glora ŝtato, kiun ankaŭ mi imagis, sed ankoraŭ nenie vidis.

FINO

NEW YORK *Rinehart & Co., Inc.* TORONTO



Kajeroj el la Sudo

Bulteno de Hispana Asocio
de Laboristoj Esperantistaj



<http://www.gazetoteko.com/hale/kels121.pdf>

Numero 121- Oktobron 2021



ISSN 1886-1938 (printita)
ISSN 1886-1997
Depósito legal: Z-2398-88